

Thực trạng hoạt động Giáo dục truyền thông và tư vấn phòng ngừa xâm hại tình dục trẻ em qua môi trường mạng tại Trường Tiểu học Trần Nhân Tông, thành phố Đà Nẵng

Phạm Thị Kiều Duyên*, Phạm Đình Dương**

* GV Trường ĐHSP - Đại học Đà Nẵng

** GV Trường Tiểu học Trần Nhân Tông - Đà Nẵng

Received: 2/12/2024; Accepted: 12/12/2024; Published: 16/12/2024

Abstract: The article focuses on evaluating the effectiveness of communication and counseling activities to prevent child sexual abuse (XHTD) via cyberspace at schools. The survey results show that over 70% of students rate the forms of communication, especially group games during recess and flag-raising activities, as effective. Experiential activities account for 79%, however, only 64.5% of children feel that the practicality is average and 71.6% find the communication activities attractive. In particular, 58.2% of children have known about these activities, showing that there is still a large number of students (about half) who do not clearly understand the counseling and support content, mainly only being guided on how to behave in life. When evaluating the whole, 55.7% of children think that the effectiveness of XHTD prevention counseling activities is still only average. These results highlight the lack of integration of prevention activities into children's daily lives, and indicate the need to improve and diversify the content of counseling programs to raise awareness and prevention effectiveness for children.

Keywords: Child sexual abuse, prevention, education, cyber environment

1. Đặt vấn đề

Trong thời đại số hóa, trẻ em tiếp xúc ngày càng nhiều với Internet và công nghệ, dẫn đến nhiều cơ hội học hỏi nhưng cũng tiềm ẩn nguy cơ xâm hại tình dục (XHTD) qua mạng. Theo báo cáo của Tổ chức Quỹ Nhi đồng Liên hợp quốc (UNICEF), có đến 1 trong 5 trẻ em đăng ký trên internet đã bị tiếp cận hoặc liên hệ bởi người lạ với mục đích xâm hại tình dục (UNICEF, 2020). Tại Việt Nam, một nghiên cứu của Viện Nghiên cứu và Đào tạo về Trẻ em và Thanh thiếu niên cho thấy khoảng 22% trẻ em đã từng gặp phải các tình huống không an toàn qua mạng (Viện Nghiên cứu và Đào tạo về Trẻ em và Thanh thiếu niên, 2021). Trong năm 2022, Tổng đài Quốc gia Bảo vệ trẻ em (Tổng đài 111) đã ghi nhận gần 370.000 cuộc gọi đến, với gần 28.000 cuộc gọi được lập hồ sơ và hơn 1.500 ca can thiệp hỗ trợ, trong số này, có tổng cộng 419 cuộc gọi báo cáo về hoạt động xâm hại trẻ em trên môi trường mạng.

Việc trẻ em chưa được trang bị kiến thức về các mối nguy hại từ môi trường mạng khiến các em trở thành mục tiêu cho tội phạm. XHTD qua mạng gây ra hậu quả tâm lý nghiêm trọng, ảnh hưởng đến sự phát triển và chất lượng cuộc sống của trẻ. Mặc dù phụ huynh và giáo viên (GV) đã nhận thức được tầm quan trọng của việc giáo dục phòng ngừa, nhưng

chương trình giảng dạy tại nhiều trường vẫn chưa đáp ứng đủ nhu cầu này. Do đó, việc cần nâng cao nhận thức cho trẻ em mà cụ thể là giúp trẻ em hiểu rõ về XHTD qua không gian mạng (KGM) như các nguy cơ, dấu hiệu cũng như các đối tượng xâm hại tình dục trẻ em qua KGM, trẻ cũng cần được cung cấp những cách thức phòng tránh các nguy cơ như số điện thoại đường dây nóng để trẻ có thể ứng phó khi có những nguy cơ xâm hại xảy ra, xác định ai là người tin tưởng... để giảm nguy cơ bị xâm hại ngày càng trở nên thiết yếu hơn hết. Bài viết tập trung vào việc phân tích Thực trạng hoạt động giáo dục truyền thông và tư vấn phòng ngừa XHTD trẻ em qua môi trường mạng tại Trường Tiểu học Trần Nhân Tông, thành phố Đà Nẵng” để làm rõ vấn đề trên.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khách thể và Phương pháp nghiên cứu

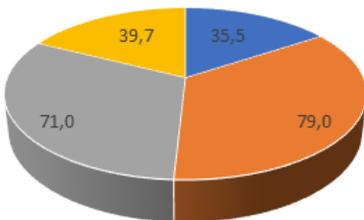
- Khách thể nghiên cứu: 310 HS của Trường Tiểu học Trần Nhân Tông, quận Cẩm Lệ, Đà Nẵng từ lớp 1 đến lớp 5.

- Phương pháp nghiên cứu: Trong nghiên cứu này, chúng tôi sử dụng bảng hỏi để tìm hiểu về Thực trạng hoạt động giáo dục truyền thông và tư vấn phòng ngừa XHTD trẻ em qua môi trường mạng

2.2. Kết quả nghiên cứu

2.2.1. Hoạt động giáo dục truyền thông

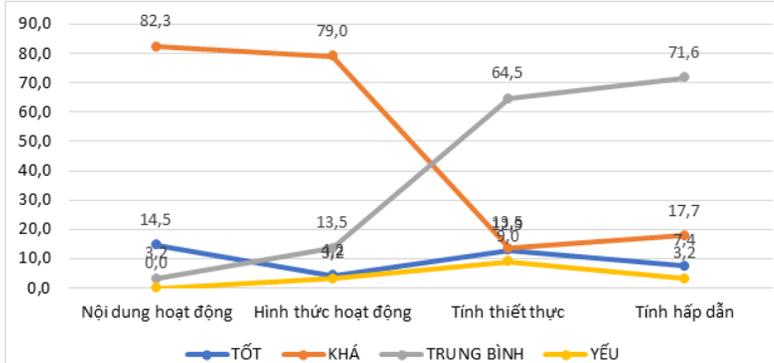
Thông qua việc trao đổi cùng GV cho thấy nhà trường cũng thường xuyên tổ chức nhiều buổi truyền thông có các nội dung liên quan đến việc thực hiện bảo vệ, giáo dục trẻ như các chủ đề “Bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng”, “Hỗ trợ tư vấn tâm lý, kỹ năng phòng, chống bạo lực, bắt nạt, xâm hại cho trẻ mầm non, HS, học viên khi học tập trực tuyến và sử dụng môi trường mạng”, “Phòng, chống XHTD trẻ em” thông qua các tiết chào cờ đầu tuần, các buổi ngoại khóa của nhà trường hoặc được đăng các thông tin truyền thông trên website của trường, GV chuyển đến các kênh thông tin với HS lớp chủ nhiệm hoặc mời chuyên gia đến nhà trường để tổ chức các hoạt động truyền thông về XHTD trẻ em qua mạng hoặc phát tờ rơi, cẩm nang về XHTD trẻ em qua mạng; ... Hình thức và nội dung truyền thông giáo dục về chủ đề phòng ngừa, XHTD với trẻ em vừa thể hiện thực trạng giáo dục, vừa thể hiện mức độ quan tâm sâu sắc của nhà trường đối với việc phòng ngừa XHTD cho trẻ em qua KGM. Qua kết quả tìm hiểu thể hiện thực trạng về hình thức truyền thông các hoạt động giáo dục tại trường tiểu học Trần Nhân Tông như sau:

Biểu đồ 2.1: Đánh giá của HS về hình thức truyền thông giáo dục kỹ năng phòng ngừa XHTD cho trẻ em qua KGM

Khi có tới trên 70% HS đánh giá hiệu quả của việc truyền thông thông tin phòng ngừa XHTD qua KGM dưới các hình thức là hoạt động trò chơi tập thể trong giờ giải lao và sinh hoạt dưới cờ, trong đó hoạt động trải nghiệm chiếm tới 79%, điều này cho thấy PP truyền thông này rất hiệu quả và thu hút sự quan tâm của trẻ em. Việc sử dụng các hoạt động này không chỉ giúp trẻ tiếp thu thông tin dễ dàng hơn mà còn tạo ra bầu không khí học tập tích cực và vui vẻ. Tỷ lệ cao này phản ánh sự hứng thú của HS trong

việc nhận biết các tình huống nguy hiểm cùng với việc phát triển KN ứng phó. Hoạt động trải nghiệm đặc biệt có giá trị, vì nó mang lại cho trẻ em cảm giác thực tiễn, góp phần củng cố kiến thức và KN cần thiết. Kết quả này cho thấy cần thiết và khả thi khi tiếp tục áp dụng hình thức truyền thông này trong giáo dục tại trường học, từ đó mở rộng chương trình giáo dục về phòng ngừa XHTD qua KGM một cách thường xuyên và hiệu quả hơn.

Biểu đồ 2.2. Đánh giá hiệu quả hoạt động giáo dục truyền thông

(Kết quả khảo sát)

Kết quả đánh giá hiệu quả của hoạt động truyền thông phòng ngừa XHTD trẻ em cho thấy còn nhiều hạn chế, khi phần lớn được đánh giá ở mức Trung bình và Khá. Cụ thể, 82,3% nội dung và hình thức hoạt động chỉ đạt mức khá, cho thấy mặc dù có những nỗ lực đáng kể trong việc cung cấp thông tin và tổ chức hoạt động, nhưng vẫn còn thiếu tính sáng tạo và hấp dẫn để thu hút sự chú ý của trẻ em. Nguyên nhân có thể do sự nhạy cảm của vấn đề, buộc phải tiếp cận một cách cẩn trọng, dẫn đến các nội dung có thể chưa đủ sinh động hoặc gần gũi với thế giới trẻ thơ. Tương tự, tỷ lệ 79% cho thấy hình thức đánh giá chỉ đạt mức khá, có thể do các PP đánh giá chưa phản ánh chính xác sự tiếp thu và hiểu biết của trẻ, hoặc trẻ em chưa được khuyến khích tham gia vào quá trình đánh giá một cách tích cực. Đáng chú ý là việc 64,5% trẻ em cảm thấy tính thiết thực ở mức trung bình và 71,6% cảm thấy tính hấp dẫn cũng cho thấy sự thiếu hụt trong việc lồng ghép các hoạt động phòng ngừa vào cuộc sống hàng ngày của trẻ. Điều này có thể bắt nguồn từ việc thiếu sự kết nối giữa nội dung truyền thông và kinh nghiệm thực tế của trẻ, khiến trẻ cảm thấy một khoảng cách giữa nội dung học được và thực tế diễn ra. Từ các kết quả này, cho thấy rằng cần thiết phải cải tiến cách

thức triển khai các hoạt động truyền thông để chúng gần gũi, thiết thực hơn với tâm lý và nhu cầu của trẻ em, nhằm nâng cao hiệu quả phòng ngừa XHTD.

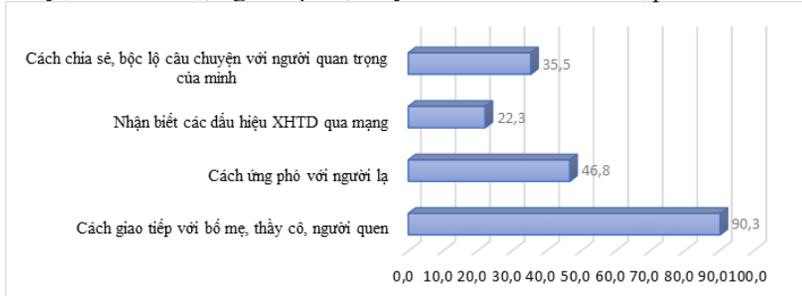
Như vậy, nhìn chung mặc dù trường cũng có cố gắng, nỗ lực trong việc thực hiện truyền thông các nội dung giáo dục phòng ngừa, đó cũng là khó khăn chung của nhiều trường tiểu học trên địa bàn nói chung và Trường Tiểu học Trần Nhân Tông nói riêng

2.2.2. Giáo dục tư vấn

Với mong muốn các em HS được nắm bắt được những KN phòng, chống XHTD thì vai trò của các hình thức tư vấn, nội dung tư vấn sẽ giúp các em HS hiểu biết cơ bản về giới tính và các cách phòng vệ tránh bị xâm hại nhằm giúp các em tự tin hơn và có những ứng xử khéo léo, hợp lý khi bắt gặp các tình huống có thể bị xâm hại trong cuộc sống hàng ngày.

Hoạt động tư vấn cho trẻ em về phòng ngừa XHTD qua mạng đang cần được chú trọng tại nhà trường, thông qua hoạt động này trẻ em có thể tâm sự, chia sẻ những điều, những sự việc mà các em gặp phải cũng như các GV có thể kịp thời hỗ trợ được các em ở trong các trường hợp này. Tuy nhiên, khi được hỏi: “Em có biết đến các hoạt động tư vấn nào về phòng ngừa XHTD trẻ em qua mạng không?” 58,2% trẻ em biết đến hoạt động này. Con số này chỉ chiếm 1/2 số trẻ em được điều tra bởi nhiều trẻ em còn mơ hồ, chưa hiểu tư vấn là hoạt động thế nào. Lý giải điều này, chia sẻ của GV

Về nội dung tư vấn (N=310), 90,3% các em cho biết nội dung em thường tư vấn là cách giao tiếp, nói chuyện với bố mẹ, người quen, thầy cô như sau:

Biểu đồ 2.3. Nội dung được GV tư vấn (tỷ lệ %)

Như vậy, có thể thấy nội dung trẻ em thường được tư vấn chưa đa dạng, chủ yếu các em mới chỉ được hướng dẫn cách ứng xử trong cuộc sống. Nội dung liên quan đến phòng ngừa XHTD trẻ em qua KGM ít và chưa thực hiện nhiều.

Nhìn chung, các em chưa có điều kiện, cơ hội tiếp cận với các hình thức tư vấn trên. Mặc khác, với tình hình thực tế, hoạt động này thường kiêm nhiệm cùng với vai trò GV chủ nhiệm tại các trường tiểu học, vai

trò của GV làm trong lĩnh vực này chưa phát huy được vai trò tư vấn đối với các hình thức trên. Do đó, việc đánh giá hiệu quả của hoạt động tư vấn phòng ngừa XHTD trẻ em nói chung và XHTD ở trẻ em qua KGM nói riêng được các em đánh giá đa phần ở mức trung bình (chiếm tỷ lệ 55,7%).

Với những thông tin khảo sát về các hoạt động giáo dục trong việc phòng ngừa XHTD trẻ em qua môi trường mạng cho thấy hoạt động này đã được triển khai tại Trường Tiểu học Trần Nhân Tông, các hoạt động chủ yếu diễn ra dưới hình thức là sinh hoạt ngoại khóa tại trường, tại các giờ chào cờ và diễn ra trong từng giờ học. Các hoạt động này còn hạn chế về nội dung, chủ yếu hướng đến cung cấp thông tin cho trẻ để phòng ngừa XHTD nói chung, chưa phong phú về hình thức tổ chức, trẻ em cũng chưa tham gia đồng đều vào các hoạt động, do đó trẻ chưa thực sự cảm thấy thu hút được ở chủ đề này, điều này phần nào chưa thể giúp trẻ nhớ các nội dung, kiến thức về phòng ngừa XHTD ở trẻ em qua KGM.

3. Kết luận

Từ thực trạng trên, việc tổ chức các hoạt động công tác xã hội chuyên nghiệp nhằm phòng ngừa XHTD trẻ em qua KGM là rất cần thiết và cần được triển khai mạnh mẽ. Những hoạt động này không chỉ giúp nâng cao nhận thức cho trẻ em về các nguy cơ từ môi trường mạng mà còn trang bị cho các em những KN cần thiết để tự bảo vệ bản thân.

Tài liệu tham khảo

- Bộ Lao động Thương binh & Xã hội phối hợp UNICEF khu vực Đông Á – Thái Bình Dương (2016). *Về bảo vệ trẻ em trên môi trường mạng*. Truy cập vào 2/4/2022, từ <http://www.molisa.gov.vn/Pages/tintuc/chitiet.aspx?tintucID=24488>
- Bộ Lao động Thương binh & Xã hội (2010), *Quy định quy trình can thiệp, trợ giúp trẻ em bị bạo lực và lạm dụng*, NXB Lao động xã hội. Hà Nội
- Dự án tuổi thơ, Chương trình phòng ngừa do Ausaid và tổ chức tầm nhìn thế giới (2015), *Phòng ngừa XHTD trẻ em*, Hà Nội.
- Quốc hội (2016), *Luật trẻ em*. Hà Nội
- Hương, Nguyễn Mai & Trang, Nguyễn Thu (2020), *Nhận thức của học sinh về XHTD trẻ em qua KGM và một số giải pháp phòng ngừa (nghiên cứu trường hợp tại một số trường trung học cơ sở thành phố Hà Nội)*, Tạp chí Khoa học. Hà Nội